



# Strípky Čriepky



Časopis Čechů, Moravanů, Slezanů a Slováků na Novém Zélandě

Číslo 12 (No.12)

Prosinec 2008 (December 2008)

Ročník 19 (Vol. 19)

## České vesnice v horách rumunského Banátu

Když v 18. století skončily války na hranici habsburské monarchie a Turci byli rakouskými vojsky zatlačeni za Dunaj, zůstala nejjihnější hornatá část Banátu mezi řekami Dunajem a Nerou prakticky liduprázdná. Do tohoto prostoru vylákal dřevopodnikatel Magyarly a později i rakouské vojenské správní orgány několik stovek českých rodin pod slibem přidělení půdy, osvobození od čtrnáctileté vojenské povinnosti, roboty a daní. Tak vznikla v r. 1823 vesnice Svatá Alžběta (pro nedostatek vody později zanikla) a o rok později Svatá Helena. Další české vesnice Bígr, Eibentál, Rovensko, Šumice, Gernik, pak následovaly. Počet Čechů v Rumunsku kulminoval před 1. světovou válkou. Po ní začali odcházet naši krajané do Jižní a Severní Ameriky, do Srbska a Bulharska. V rámci osídlování pohraničí v letech 1947-1949 se přesídlila třetina Čechů (téměř 5000 osob) do Čech. Hromadný exodus do Čech začal v devadesátých letech a trvá stále.



Česká vesnice Svatá Helena



Krajina u vesnice Rovensko

České vesnice zůstaly díky přírodním podmínkám izolovány od ostatních obyvatel a do jisté míry od sebe navzájem.

V nejjihnějších výběžcích Karpat, v pahorkatině strmě se zvedající od Dunaje do výše 400 – 700 m n.m., znemožňovaly styk s okolím špatné cesty. Dodnes se mohou po blátivých, kamenitých cestách pohybovat automobily rychlostí 10 – 15 km/h. Jen malá část obyvatel má nějaké zaměstnání za ubohý plat, neboť okolní černouhelné a rudné doly

se staly nerentabilními a byly uzavřeny. Pokusy o kolektivizaci vesnic v 50. letech zkrachovaly a tak soukromé zemědělství zůstalo hlavní formou obživy i přes budování socialismu pod vedením Nicolae Ceausesca. Vítaným finančním přínosem

se v posledních letech stává agroturistika z Čech, ať už se jedná o organizované zájezdy nebo individuální turistiku.

Banátští Češi chovají koně ale i krávy jako tažná zvířata, prasata, kozy, ovce, drůbež. K hnojení

polí se používají prakticky výhradně přírodní hnojiva. Pěstují se běžné plodiny pro vlastní potřebu. Obilí se mele buď doma na podomácku vyrobených mlýncích, kdy mlýnské kameny pohání elektromotor, nebo ve zvláštních vodních mlýncích. Z ovocných stromů jsou nejdůležitější švestky a slívy. Téměř každá rodina má několik velkých sudů, kam se slívy nakládají k vykvašení a po správné době se pálí slivovice. Ta neodmyslitelně patří na každý stůl ráno, v poledne a večer, stejně jako do kapsy, když se odchází na pole. Běžně si rodina vypálí až 200 litrů na rok. Doma se také vyrábí máslo a sýry, zavařuje maso ze zabijačky, peče chleba. V Gerniku jsme byli svědky, jak se při setmění krávy samy vrací z pastvy, na návsi správně zahnou svým směrem a dokonce si jedna z nich sama hlavou nadzvedla závora a otevřela vrata do dvora. (Přál bych jistým ekologickým aktivistům, aby si zde zakusili tvrdý manuální způsob výroby ekologických potravin. Možná by mohli nahradit ty banátské Čechy, kteří se stěhují za snadnějším životem do Čech.)

Kulturní a společenský život je značně ovlivněn náboženskými poměry, stejně jako životní zásady. Společné cestování nesezdaného páru od nás sice tolerují, ale pro sebe by je považovali za naprosto nepřijatelné. Hluboce věřící Češi se v pravoslavném Rumunsku hlásí většinou k římskokatolickému vyznání. Návštěva nedělní bohoslužby je příležitostí k předvedení svých nejlepších šatů obyvatel všech věkových kategorií. Asi 1/3 obyvatel Svaté Heleny se hlásí k baptistům, kteří mají svůj kostel, při kterém působí početný mandolínový soubor. Nejdůležitější událostí v životě banátských Čechů je svatba, které se účastní až 300 hostů. Týden dopředu se staví zastřešený přístřešek, pak se peče, vaří, pozve se kapela. Během svatby se dodržuje celá řada staročeských obřadních zvyků. Toho jsme byli svědky pouze z videozáznamu, ale i to bylo úchvatné.

170 let si udržují banátské Češi svou identitu důsledným používáním mateřského jazyka. Krásná čistá čeština má sice poněkud chudší slovní zásobu, ale jistého půvabu jí dodává řada archaických výrazů a germanismů (tuten, harant, ouřad, vejchod, vosum, vobec, ksicht, krchov, luft). Poněkud horší je to s psaným slovem a potíže dělá zejména technická čeština (viz ukázka). Udržovat češtinu pomáhali i učitelé z Čech, kteří zde působili ve 20. letech, počátkem 50. let a nyní od 90. let minulého století. Většina obyvatel nemá jiné než základní vzdělání, přesto

se vyznačuje přirozenou inteligencí a životní moudrostí. Překvapila nás nebývalá úcta dětí k rodičům, která se vyznačovala například vykáním. Napomenuté dítě prostě poslechne a neodmlouvá.

Všude, kamkoliv jsme přišli, jsme se setkali s vlídností a pohostinností, která v nás vzbuzovala až rozpaky. Téměř každý, s kým se zastavíte na ulici, vám nabídne svou kořalku a pozve-li vás domů, pak dostanete čaj nebo kávu a vynikající sladké rohlíčky či jiné pečivo. Rádi vám ukáží svou chalupu, svoje hospodářská zvířata, pec na chleba, zařízení na pálení slivovice. Můžete celé dny chodit po vesnici a povídat si se sousedy (chodit na táčky), můžete pomoci s domácími nebo polními pracemi anebo se vypravit od vesnice k vesnici krásnou, civilizací ještě nepoškozenou přírodou.

Jak se dostat do Banátu? Nejpohodlněji je to se specializovanou cestovní kanceláří, která vás doveze autobusem až na místo, zajistí ubytování v pruhovaných peřinách i s plnou penzí, uspořádá pro vás výlety a přechody od vesnice k vesnici (15 - 20 km). Nebo se dopravit vlastním autem (bezpečnější je to vlakem do Temešváru a odtud třeba taxíkem dalších 150 km – cena na dveřích taxíku by vyšla asi na 8 Kč/km). Na místě pak snadno seženete ubytování za 100-150 Kč/den nebo s plnou penzí za 200-250 Kč/den. Pakliže se vydáte na cestu,

dostanete s sebou chléb, vynikající kozí sýr balkánského typu, slaninu, sádlo se škvarky, klobásky a něco sladkého pečiva. Místní, celkem chutné pivo, točené v místním obchodě, vás vyjde na 10 –15 Kč. Musíte být připraveni jen na poněkud skromnější hygienické podmínky. Záchody jsou suché, ale nepáchnou. Pokud má domácí koupelnu, tak vám vodu ohřeje asi 2x za pobyt. Vody je vůbec dosti málo, a tak se s ní šetří, chytá se ze střechy do nádrží a ve vaně může být lehce šedivá.

Jak lze pomoci banátským Čechům? V rámci agroturistiky je možné nechat naše krajany trochu vydělat (přijímají i české peníze) využíváním ubytovacích a dopravních služeb, nákupem řemeslných a potravinových výrobků. Podnikatel by zde našel šikovnou a levnou pracovní sílu (již zde existují skromné dílny na součástky do počítačů). Pokud byste skutečně chtěli navštívit tento krásný kraj s báječnými lidmi, neváhejte a učiňte tak co nejdříve, pokud ještě vůbec bude koho navštěvovat.

Převzato z [www.paladix.cz](http://www.paladix.cz)